

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

wzór poselskiego / obywatelskiego projektu ustawy · kadencja ... · druk nr ...

REALNA LEWICA

socjaldemokracja realistyczna

USTAWA

z dnia

o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn oraz o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy — Prawo oświatowe, ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym oraz niektórych innych ustaw¹⁾

1) Niniejsza ustawa służy realizacji art. 72 i art. 48 Konstytucji RP. Przedmiot nie jest objęty harmonizacją prawa Unii Europejskiej w zakresie postępowania z nieletnimi — oświadczenie w uzasadnieniu.

Dziecko nie jest sprawą karną.

Projekt programowy Realnej Lewicy na podstawie deklaracji v12 z 27 września 2026 r., część I, rozdział 11 (pkt 1–15). Dokument roboczy — do pobrania i konsultacji, nie wniesiony jeszcze na ręce Marszałka Sejmu.

Zakres projektu — mapa do deklaracji v12, rozdział 11

Punkt deklaracji	Przepis projektu / nowelizacja
11.1 uchylenie ustawy z 9 czerwca 2022 r.; nowa ustawa; wypada „demoralizacja” i preambuła o chrześcijańskim systemie wartości	art. 1–5, art. 66 (uchylenie), preambuła pominięta
11.2 izolacja od 15 lat i tylko za ciężki czyn; brak placówki poniżej 15 lat; brak postępowania o zachowanie przed 13. r.ż.	art. 6–8, art. 22–27
11.3 koniec demoralizacji w wieku 10–12 lat; wagary → asystent w 14 dni	art. 5, art. 14–16
11.4 zakaz pozbywania się trudnego ucznia przez sąd; 90 dni wsparcia; RPD	art. 17–19; nowy art. w Prawie oświatowym i u.RPD (art. 59–60)
11.5 max 3 lata różnicy wieku; max 8 wychowanków na wychowawcę	art. 33
11.6 rola społeczna i stymulacja poznawcza zamiast żetonu; terapia bez przymusu	art. 28–32
11.7 zakaz krat, zaspawanych okien i izolatki; pokój wyciszenia 30 min	art. 34
11.8 licencja Goniądzka: dom w mieście, rola, umowa o pracę, rada wychowanków	art. 35–38
11.9 80 km / to samo województwo; rodzeństwa się nie rozdziela	art. 39–40; nowelizacja u.w.r. (art. 61)
11.10 diagnoza zasobów w 30 dni; finansowanie talentu; ścieżka edukacji	art. 41–42
11.11 plan wyjścia w dniu wejścia; mentor 24 mies.; akta poza KRK; tatuaż	art. 43–47; nowelizacja u.KRK (art. 62)
11.12 Krajowa Rada Twórczej Resocjalizacji; licencja 4 lata; trzy liczby	art. 48–54
11.13 surowość kary nie jest polityką bezpieczeństwa	art. 3, art. 25
11.14 rocznik GUS: pięć liczb albo sprawozdanie ministra nieważne	art. 55–56

Punkt deklaracji	Przepis projektu / nowelizacja
11.15 koszt: linia szkolenia, mentora, zjazdów, asysty — nie kosztem psychiatrii	art. 57, art. 70; uzasadnienie pkt 4–5

Wykaz ustaw, których brzmienie zmienia rozdział 10

Ustawa nowelizowana	Co dostaje pełne nowe brzmienie albo nowy artykuł
ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 163)	uchylenie w całości (art. 66)
Kodeks rodzinny i opiekuńczy	odesłania do postępowania o demoralizację — skreślenie; właściwość sądu opiekuńczego przy planie środowiskowym (art. 58)
Prawo oświatowe	zakaz wniosku szkoły bez 90 dni wsparcia; cofnięcie części subwencji; ścieżka absencji (art. 59)
ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka	legitymacja do zaskarżenia wniosku szkoły i wstąpienia do sprawy z urzędu (art. 60)
ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	zakaz rozdzielania rodzeństwa „dla porządku akt”; mały dom / rodzina zastępcza zawodowa w gminie albo powiecie (art. 61)
ustawa o Krajowym Rejestrze Karnym	środki wychowawcze i poprawcze orzeczone na podstawie niniejszej ustawy nie podlegają wpisowi (art. 62)
ustawa o ochronie zdrowia psychicznego	odesłanie: przymus tylko przy bezpośrednim zagrożeniu życia albo zdrowia (art. 63)
ustawa o statystyce publicznej + zadanie GUS	rocznik pięciu liczb z art. 55 (art. 64)
Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce	obowiązkowy standard twórczej resocjalizacji na kierunkach pedagogicznych, psychologicznych i pracy socjalnej (art. 65)

Część I. Tekst projektu ustawy

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) zasady wsparcia dziecka, którego zachowanie budzi niepokój, a które nie popełniło czynu karalnego;
- 2) zasady odpowiedzialności nieletniego za czyn karalny;
- 3) środki stosowane wobec nieletniego, w tym plan środowiskowy i izolację;
- 4) metodę twórczej resocjalizacji jako warunek licencji placówki;
- 5) ustrój Krajowej Rady Twórczej Resocjalizacji;
- 6) zasady publikacji danych o skuteczności systemu.

Art. 2.

Ilekoć w ustawie jest mowa o:

- 1) dziecku — rozumie się przez to osobę, która nie ukończyła 18 lat;
- 2) nieletnim — osobę, która dopuściła się czynu karalnego po ukończeniu 13 lat, a przed ukończeniem 17 lat;
- 3) czynie karalnym — czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo albo przestępstwo skarbowe;
- 4) czynie ciężkim — czyn karalny skierowany przeciwko życiu, zdrowiu albo wolności seksualnej;
- 5) izolacji — umieszczenie w zakładzie poprawczym albo w ośrodku zamkniętym;
- 6) placówce — każdy dom, ośrodek, zakład albo inną jednostkę, w której dziecko przebywa poza rodziną na podstawie niniejszej ustawy, z wyjątkiem rodziny zastępczej;
- 7) planie środowiskowym — wiążący plan wsparcia realizowany w miejscu zamieszkania dziecka albo w pieczy zastępczej w tej samej gminie albo powiecie;
- 8) asystencie — asystenta rodziny w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

- 9) Radzie — Krajową Radę Twórczej Resocjalizacji;
- 10) licencji — zezwolenie Rady na prowadzenie placówki i na pełnienie funkcji dyrektora;
- 11) ustawie z 2022 r. — ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 163);
- 12) ustawie o pieczy — ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 13) Prawie oświatowym — ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. — Prawo oświatowe.

Art. 3.

1. Dziecko nie jest sprawą karną. Państwo wychowuje według prawa i wiedzy, nie według wyznania.
2. Celem ustawy jest ochrona osoby pokrzywdzonej, wsparcie dziecka w środowisku i — gdy doszło do czynu karalnego — odpowiedzialność za ten czyn, a nie ocena charakteru dziecka.
3. Surowość groźby nie jest narzędziem tej ustawy. Izolacja chroni osobę pokrzywdzoną. Nie jest zemstą i nie jest programem wychowawczym.
4. Program resocjalizacji zaczyna się w dniu przyjęcia do placówki: relacja, nauka, plan wyjścia. Bez planu wyjścia izolacja produkuje powrót do czynu.

Art. 4.

1. W sprawie dziecka i nieletniego kieruje się przede wszystkim jego dobrem oraz ochroną osoby pokrzywdzonej.
2. Każdą decyzję o umieszczeniu poza domem uzasadnia się na piśmie. Brak uzasadnienia powoduje nieważność orzeczenia.
3. Niedopuszczalne jest powoływanie się w uzasadnieniu na „chrześcijański system wartości”, na inne wyznanie albo na ocenę religijności rodziny jako podstawę rozstrzygnięcia.

Art. 5.

1. Zniesione zostaje postępowanie o demoralizację.
2. Zakazane jest używanie w akcie stosowania prawa, w orzeczeniu, we wniosku i w dokumentacji placówki albo szkoły stempla „zdemoralizowany”, „demoralizacja” albo równoznacznego określenia jako podstawy wszczęcia, prowadzenia albo rozstrzygnięcia sprawy.
3. Wagary, bunt, konflikt z nauczycielem, naruszenie regulaminu szkoły, niezdiagnozowana niepełnosprawność, neuroróżnorodność, ADHD, spektrum autyzmu oraz choroba przewlekła nie stanowią podstawy postępowania sądowego i nie są czynem karalnym.
4. Przed ukończeniem 13 lat nie prowadzi się postępowania sądowego o zachowanie, które nie jest czynem karalnym.

Rozdział 2

Wiek, właściwość i zakaz izolacji małego dziecka

Art. 6.

1. Odpowiedzialność za czyn karalny ponosi nieletni, który dopuścił się czynu po ukończeniu 13 lat, a przed ukończeniem 17 lat.
2. Nie obniża się wieku odpowiedzialności karnej określonego w Kodeksie karnym.
3. Przepisów o odpowiedzialności nieletniego nie stosuje się do osoby, która w chwili czynu nie ukończyła 13 lat. Wobec takiej osoby stosuje się wyłącznie wsparcie, o którym mowa w rozdziale 3, oraz przepisy o pieczy zastępczej.

Art. 7.

1. Poniżej 15. roku życia nie orzeka się umieszczenia w placówce — ani otwartej, ani zamkniętej.
2. Dziecko, które ukończyło 10 lat, a nie ukończyło 15 lat, i które dopuściło się czynu karalnego, otrzymuje plan środowiskowy, a gdy to konieczne — umieszczenie w zawodowej rodzinie zastępczej albo w małym domu w tej samej gminie albo powiecie.
3. Zakazane jest orzekanie środka „do pełnoletności” za zachowanie albo czyn z czasu, gdy dziecko nie ukończyło 15 lat.

4. Zakazane jest przedłużanie środka o charakterze poprawczym do 24. roku życia za czyn popełniony przed pełnoletnością.

Art. 8.

1. Sprawy o czyn karalny nieletniego rozpoznaje sąd rodzinny.
2. Sprawy o wsparcie dziecka, które nie popełniło czynu karalnego, rozpoznaje sąd opiekuńczy wyłącznie w zakresie pieczy i władzy rodzicielskiej — nigdy jako sprawę o charakter dziecka.
3. Sąd nie wzywa dziecka na salę, jeżeli wniosek jest z mocy ustawy niedopuszczalny.

Rozdział 3

Wsparcie w środowisku. Absencja szkolna. Zakaz eksportu ucznia

Art. 9.

Wsparcie dziecka, którego zachowanie budzi niepokój, realizuje się w środowisku lokalnym. Pierwszym narzędziem jest asystent, nie policjant i nie wniosek do sądu.

Art. 10.

Plan środowiskowy obejmuje w szczególności:

- 1) asystenta rodziny;
- 2) pomoc psychologiczną i pedagogiczną w szkole albo w poradni;
- 3) dostosowanie wymagań edukacyjnych;
- 4) zapewnienie dojazdu, posiłku i niezbędnego wyposażenia;
- 5) pracę z rodziną, w tym ochronę przed przemocą;
- 6) — gdy trzeba — zawodową rodzinę zastępczą albo mały dom w gminie albo powiecie.

Art. 11.

1. Brak psychologa, pedagoga specjalnego albo asystenta w gminie obciąża organ, nie dziecko.
2. Nie wolno stwierdzić wyczerpania środków wsparcia, jeżeli środków tych w ogóle nie było.

Art. 12.

Organ gminy zapewnia asystenta w terminie 14 dni od dnia otrzymania zgłoszenia, o którym mowa w art. 14. Niedochowanie terminu jest naruszeniem obowiązków organu.

Art. 13.

Dziecko w kryzysie samobójczym albo psychotycznym jest pacjentem. Stosuje się ustawę o ochronie zdrowia psychicznego oraz przepisy o ochronie zdrowia. Nie stosuje się niniejszej ustawy jako substytutu leczenia.

Art. 14.

1. Nieobecność nieusprawiedliwiona trwająca albo powtarzająca się uruchamia w ciągu 14 dni asystenta, nie policjanta i nie wniosek do sądu.
2. Dyrektor szkoły zgłasza taką nieobecność organowi gminy właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania ucznia. Zgłoszenie nie jest wnioskiem o wszczęcie sprawy sądowej.

Art. 15.

Asystent ustala, w tej kolejności:

- 1) czy w domu starcza na dojazd i niezbędne wyposażenie, w tym obuwie;
- 2) czy występuje przemoc;
- 3) czy występuje lęk albo bullying;
- 4) czy występuje niezdiagnozowana niepełnosprawność, neuroróżnorodność albo choroba przewlekła;
- 5) czy chory jest rodzic albo inny opiekun;
- 6) czy szkoła sama nie wypchnęła ucznia regulaminem.

Dopiero opis tych przyczyn, a nie sama liczba godzin nieobecności, może być podstawą dalszych działań.

Art. 16.

Do sądu nie kieruje się sprawy o absencję szkolną jako pierwszego kroku i nie składa się liczby godzin nieobecności jako jedyne dokumentu.

Art. 17.

1. Wniosek szkoły o wszczęcie sprawy sądowej wobec własnego ucznia albo o umieszczenie własnego ucznia poza domem jest niedopuszczalny, dopóki szkoła nie wyczerpie dostępnych możliwości wsparcia w środowisku lokalnym i nie wykaże tego w aktach.
2. Wyczerpanie oznacza co najmniej 90 dni udokumentowanej pomocy, obejmującej łącznie: psychologa albo pedagoga specjalnego, dostosowanie wymagań, posiłek, dojazd, rozmowę z rodzicem albo opiekunem oraz plan frekwencji.
3. Sąd odrzuca wniosek pozbawiony tego załącznika, bez wzywania dziecka na salę.
4. Zakaz nie dotyczy czynu ciężkiego. W takim przypadku szkoła zawiadamia właściwy organ niezwłocznie. Wsparcie środowiskowe i ochrona osoby pokrzywdzonej idą równolegle, nie zamiast zawiadomienia.

Art. 18.

1. Neuroróżnorodność, ADHD, spektrum autyzmu, niepełnosprawność — także taka, której nie widać na korytarzu — oraz choroba przewlekła nie mogą znaleźć się w uzasadnieniu wniosku szkoły jako podstawa sprawy.
2. Szkoła, która mimo zakazu z art. 17 albo art. 18 ust. 1 wysła wniosek, narusza ustawę.
3. Organ prowadzący szkołę cofa część subwencji oświatowej przysługującej za tego ucznia do czasu przyjęcia i realizacji planu naprawczego. Plan naprawczy opiniuje kurator oświaty w terminie 21 dni.

Art. 19.

Rzecznik Praw Dziecka ma legitymację do zaskarżenia wniosku, o którym mowa w art. 17, oraz do wstąpienia do sprawy z urzędu. Sąd doręcza Rzecznikowi odpis każdego takiego wniosku w terminie 3 dni.

Rozdział 4

Odpowiedzialność za czyn. Środki. Izolacja

Art. 20.

Wobec nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, sąd może orzec:

- 1) plan środowiskowy;
- 2) obowiązek naprawienia szkody albo zadośćuczynienia;
- 3) dozór kuratora sądowego, ściśle związany z planem środowiskowym;
- 4) umieszczenie w zawodowej rodzinie zastępczej albo w małym domu, jeżeli nieletni nie ukończył 15 lat albo jeżeli izolacja jest niedopuszczalna;
- 5) izolację — wyłącznie w warunkach art. 22.

Art. 21.

Sąd orzeka środek najłagodniejszy, który chroni osobę pokrzywdzoną i umożliwia realizację planu wyjścia. Uzasadnienie wskazuje, dlaczego środek łagodniejszy nie wystarcza.

Art. 22.

1. Izolację orzeka się wyłącznie, gdy łącznie spełnione są warunki:

- 1) nieletni ukończył 15 lat;
 - 2) czyn jest czynem ciężkim;
 - 3) sąd na piśmie wyjaśnia, dlaczego plan środowiskowy nie wystarcza albo jest niemożliwy.
2. Czas izolacji jest oznaczony. Nie orzeka się izolacji „do pełnoletności”.
3. Sąd z urzędu bada wykonanie izolacji co 3 miesiące i może ją skrócić.

4. Izolacja dłuższa niż 12 miesięcy wymaga ponownego, pełnego rozpoznania. Sąd wysłuchuje nieletniego, wychowawcę stałego i mentora, jeżeli został już wyznaczony.

Art. 23.

W dniu rozpoczęcia izolacji powstaje plan, o którym mowa w art. 43. Brak planu w aktach po 7 dniach jest podstawą do skrócenia izolacji na posiedzeniu, o którym mowa w art. 22 ust. 3.

Art. 24.

Nieletni, który nie ukończył 15 lat, nie trafia za kraty. Czyn ciężki popełniony przez taką osobę uruchamia plan środowiskowy, ochronę pokrzywdzonego i — gdy trzeba — pieczę w gminie albo powiecie.

Art. 25.

Nie zaostrza się środków wobec nieletnich w celu „dania sygnału społeczeństwu”. Sąd nie powołuje się na prewencję generalną jako samodzielną podstawę izolacji.

Art. 26.

Osoba pokrzywdzona ma prawo do informacji o orzeczonym środku w zakresie, w jakim dotyczy to jej bezpieczeństwa, oraz do zgłoszenia stanowiska przed orzeczeniem izolacji.

Art. 27.

Środek wychowawczy i środek o charakterze poprawczym orzeczone na podstawie niniejszej ustawy nie są karą w rozumieniu Kodeksu karnego.

Rozdział 5

Metoda. Licencja twórczej resocjalizacji

Art. 28.

1. Metodą resocjalizacji w placówce są wyłącznie:

- 1) kreowanie konstruktywnych ról społecznych;
- 2) stymulacja poznawcza.

2. Rygor, regulamin oceniający osobowość oraz ekonomia żetonowa — punkty, poziomy, przywileje za zachowanie — nie są metodą resocjalizacji i nie stanowią kryterium odnowienia licencji.

3. Regulamin bezpieczeństwa zostaje. Regulamin, który udaje ocenę osobowości, jest zakazany.

Art. 29.

Rola społeczna oznacza, że wychowanek wykonuje czynność potrzebną komuś poza placówką — uczy, gra, naprawia, gotuje dla mieszkańców miejscowości, prowadzi trening. Zbieranie punktów za ciszę na apelu nie jest rolą społeczną.

Art. 30.

Stymulacja poznawcza oznacza, że placówka dostarcza wychowankowi doświadczenia „umiem” i „jestem komuś potrzebny”, a nie doświadczenia „jestem sprawą z akt”. Każda licencjonowana placówka ma plan zajęć budujących kompetencje: naukę, warsztat, teatr, muzykę albo sport — nie tabelę kar.

Art. 31.

1. Każdy wychowanek ma jednego stałego wychowawcę.

2. Na jednego stałego wychowawcę przypada nie więcej niż ośmioro wychowanków.

3. Ciągłość relacji wynosi co najmniej 2 lata, chyba że wychowanek sam wnosi o zmianę albo wychowawca narusza prawo.

4. Wychowawca, który odchodzi, przekazuje relację osobiście. Przekazanie „teczką” nie spełnia tego obowiązku.

5. Przepisy o bezpieczeństwie i higienie pracy w placówce liczą etaty od normy określonej w ust. 2, nie od średniej wojewódzkiej.

Art. 32.

1. Terapia jest proponowana, nie wymierzana.

2. Odmowa terapii nie przedłuża pobytu i nie wywołuje żadnej sankcji regulaminowej.
3. Przymusowe leczenie dopuszczalne jest wyłącznie przy bezpośrednim zagrożeniu życia albo zdrowia, na zasadach ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Jest to leczenie, nie resocjalizacja.

Rozdział 6

Organizacja placówki. Bliskość domu

Art. 33.

1. W jednej grupie mieszkalnej różnica wieku wychowanków nie przekracza 3 lat.
2. Zakazane jest umieszczanie dziecka w grupie z osobą starszą o 8 lat albo więcej.

Art. 34.

1. Zakazane są kraty, zaspawane okna oraz każda instalacja, której jedynym celem jest uniemożliwienie ucieczki dziecku.
2. Zakazana jest izolatka.
3. Pokój wyciszenia dopuszczalny jest wyłącznie przy obecnym dorośle, nie dłużej niż 30 minut jednorazowo. Każde użycie wpisuje się do rejestru, który sędzia rodzinny czyta co miesiąc.
4. Ucieczki z placówki podlegają publikacji w sprawozdaniu, o którym mowa w art. 53. Nie stanowią kryterium sukcesu dyrektora i nie stanowią podstawy do dozbudowania budynku.
5. Normą lokalową jest mały dom, nie kampus za ogrodzeniem.

Art. 35.

1. Warunkiem licencji jest realizacja minimum, które odpowiada praktyce pierwszej placówki w Rzeczypospolitej Polskiej licencjonowanej w metodzie twórczej resocjalizacji.
2. Kto tego minimum nie spełnia, licencji nie otrzymuje i jej nie odnawia.

Art. 36.

1. Wychowanek mieszka w domu na terenie miasta albo miejscowości, nie wyłącznie w budynku ośrodka za bramą.
2. Adres „wyłącznie za bramą” jest wyjątkiem. Sąd wskazuje, dlaczego inaczej się nie da, i wraca do sprawy najpóźniej za 6 miesięcy.

Art. 37.

1. Wychowankowie organizują zajęcia i wydarzenia dla dzieci z okolicznych szkół — warsztat, trening, przedstawienie. Jest to element programu, nie dzień otwarty raz w roku.
2. Wyjazd sportowy, w tym obóz, finansuje się jak wycieczkę szkoły publicznej. Nie jest nagrodą z tabeli punktów.
3. Dyrektor razem z wychowankami prowadzi w miejscowości działalność, w której wytwarzają i sprzedają produkt albo usługę mieszkańcom.
4. Praca wychowanka odbywa się na podstawie umowy, z wynagrodzeniem i składką. Zakazana jest darmowa „terapia zajęciowa” i zakazany jest bezpłatny staż.
5. Zysk przeznacza się na zajęcia i stypendia wyjściowe, według jawnego regulaminu zatwierdzonego przez Radę. Zysk nie stanowi przychodu prywatnego dyrektora.

Art. 38.

1. Rada wychowanków współdecyduje o codzienności domu w sprawach, które nie dotyczą bezpieczeństwa orzeczonego przez sąd.
2. Student odbywający praktykę ma pracować z wychowankiem jak z kolegą, nie jak z eksponatem.
3. Dokumentacja, która opisuje wychowanków wyłącznie jako problem do ułożenia, stanowi niespełnienie warunku licencji.

Art. 39.

1. Placówka znajduje się w tym samym województwie co miejsce zamieszkania dziecka i nie dalej niż 80 km od tego miejsca.

2. Umieszczenie dalej jest dopuszczalne wyłącznie, gdy sąd wskaże, dlaczego bliżej się nie da, i wyznaczy datę ponownego rozpoznania nie później niż za 6 miesięcy.
3. Skarb Państwa finansuje dwa zjazdy rodziny w miesiącu albo jeden zjazd i połączenie wideo co tydzień. Dojazd nie zależy od dochodu rodzica.

Art. 40.

1. Rodzeństwa nie rozdziela się ze względów organizacyjnych ani z powodu braku miejsca.
2. Rozdzielenie jest dopuszczalne wyłącznie osobnym orzeczeniem sądu, gdy jedno dziecko zagraża drugiemu. Orzeczenie zawiera datę ponownego rozpoznania.
3. Zasady ust. 1 i 2 stosuje się także w pieczy zastępczej.

Rozdział 7**Diagnoza zasobów. Plan wyjścia. Akta****Art. 41.**

1. Przez pierwszych 30 dni pobytu diagnoza jest diagnozą zasobów: co dziecko umie, czym się zajmuje, gdy nikt nie każe, jaką rolę już pełni.
2. Akta czyta się w tym czasie także, ale nie zamiast pytania o zasób.
3. Wychowawca, który zaczyna i kończy na teście, nie realizuje licencji.
4. Placówka finansuje rozwój zidentyfikowanej umiejętności z własnego budżetu: lekcje, instrument, warsztat, klub, materiał.

Art. 42.

1. Placówka nie kończy edukacji wychowanka stwierdzeniem, że „nie nadaje się” i skierowaniem na najkrótszy kurs.
2. Ścieżkę — liceum, szkołę artystyczną, technikum albo naukę zawodu — ustala się według możliwości dziecka, nie według wygody etatu.
3. Sprzeciw placówki albo szkoły wobec ścieżki wskazanej diagnozą zasobów rozstrzyga sąd rodzinny po opinii Rzecznika Praw Dziecka.
4. Kurs zawodowy może być dobrym wyborem. Nie może być karą za talent, którego akta nie przewidziały.

Art. 43.

1. W dniu przyjęcia do placówki albo w dniu orzeczenia izolacji sporządza się plan na 24 miesiące po opuszczeniu, obejmujący szkołę albo pracę, dach nad głową oraz jedną osobę, która zostaje — mentora.
2. Mentor nie sprawuje dozoru zakazów. Mentor utrzymuje rolę, którą człowiek ma zachować na wolności: pracę, zespół, naukę, lokalną odpowiedzialność.
3. Spotkanie z mentorem odbywa się co tydzień przez pierwsze 3 miesiące, następnie co dwa tygodnie do końca 24. miesiąca.
4. Mentor jest płatny ze środków, o których mowa w art. 57. Nie jest wolontariuszem „jak się znajdzie”.

Art. 44.

Jeżeli po wyjściu nie ma dokąd wrócić, wychowanek ma pierwszeństwo w lokalu komunalnym albo treningowym na zasadach dotyczących osób wychodzących z bezdomności.

Art. 45.

1. Środki orzeczone na podstawie niniejszej ustawy nie podlegają wpisowi do Krajowego Rejestru Karnego.
2. Zaświadczenie o niekaralności nie ujawnia tych środków.
3. Akta sprawy o czyn popełniony przed ukończeniem 17 lat są niedostępne dla pracodawcy.
4. Szkoła, która przyjmuje ucznia, otrzymuje informację o potrzebnym wsparciu, nie dossier.
5. Pytanie rekrutacyjne o pobyt w placówce albo o nieletność jest zakazane.
6. Przepisów ust. 1–5 nie stosuje się do skazania na zasadach Kodeksu karnego, gdy sąd zastosował odpowiedzialność jak wobec dorosłego.

Art. 46.

Na wniosek osoby, która w izolacji wykonała tatuaż prymitywnym sprzętem, Skarb Państwa finansuje usunięcie albo pokrycie tatuażu, jeżeli blizna zamyka zatrudnienie. Nie stosuje się przymusu usunięcia.

Art. 47.

Dokumentacja prowadzona w placówce nie może być udostępniana mediach w sposób pozwalający na identyfikację wychowanka. Zgoda wychowanka, który ukończył 16 lat, i zgoda sądu są wymagane łącznie do jakiegokolwiek publikacji wizerunku związanej z pobytem.

Rozdział 8**Krajowa Rada Twórczej Resocjalizacji. Licencja dyrektora****Art. 48.**

1. Tworzy się Krajową Radę Twórczej Resocjalizacji jako organ przy ministrze właściwym do spraw oświaty i wychowania.
2. Rada nie podlega ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości w zakresie nadzoru pedagogicznego nad placówkami.
3. Sąd decyduje o wolności. Rada decyduje, kto ma prawo prowadzić dom.

Art. 49.

1. W skład Rady wchodzi 11 członków powoływanych przez Prezesa Rady Ministrów na 5 lat:
 - 1) cztery osoby wskazane przez ministra właściwego do spraw oświaty;
 - 2) dwie osoby wskazane przez Rzecznika Praw Dziecka;
 - 3) dwie osoby wskazane przez konferencję rektorów uczelni prowadzących kierunki pedagogiczne albo psychologiczne;
 - 4) dwie osoby z co najmniej pięcioletnią praktyką w licencjonowanej placówce;
 - 5) jedna osoba wskazana przez ogólnopolski związek zawodowy pracowników oświaty.
2. Członkiem Rady nie może być osoba pełniąca mandat posła, senatora albo radnego, ani osoba zatrudniona w Służbie Więziennej.
3. Ta sama osoba może zasiadać w Radzie najwyżej przez dwie kadencje.

Art. 50.

Do zadań Rady należy:

- 1) wydawanie, odmawianie, zawieszanie i cofanie licencji placówki i dyrektora;
- 2) nadzór pedagogiczny nad metodą, o której mowa w art. 28–38;
- 3) prowadzenie państwowego szkolenia kadry;
- 4) publikacja trzech liczb, o których mowa w art. 53;
- 5) współpraca z GUS przy roczniku z art. 55;
- 6) opiniowanie programów kształcenia, o których mowa w art. 54.

Art. 51.

1. Dyrektor placówki otrzymuje licencję na 4 lata.
2. Prowadzenie placówki bez licencji jest zakazane. Organ, który finansuje taką placówkę, wstrzymuje dotację z dniem stwierdzenia braku licencji.

Art. 52.

Kadra bez ukończonego państwowego szkolenia w metodzie twórczej resocjalizacji nie prowadzi grupy. Szkolenie jest płatne w czasie pracy. Nie może być przerzucone na pracownika jako kurs weekendowy na własny koszt.

Art. 53.

1. Odnowienie licencji zależy od trzech liczb, publikowanych co roku dla każdej placówki:
 - 1) ilu wychowanków skończyło szkołę, którą zaczęło;

- 2) ilu rok po wyjściu uczy się albo pracuje legalnie;
 - 3) ilu w ciągu 2 lat i ilu w ciągu 5 lat wróciło do czynu karalnego.
2. Licencja wygasa albo nie podlega odnowieniu, gdy liczba z ust. 1 pkt 3 jest strukturalnie zła przy porównywalnej grupie czynów, a liczby z pkt 1 i 2 stoją.
3. Licencja nie wygasa z powodu ucieczki, której nie powstrzymała krata.

Art. 54.

1. Uczelnie kształcące pedagogów, psychologów i pracowników socjalnych wprowadzają standard twórczej resocjalizacji do programu obowiązkowego, nie jako fakultet.
2. Praktyka studencka odbywa się w placówce licencjonowanej. Praktyka w miejscu bez licencji nie zalicza roku.

Rozdział 9

Rocznik. Finansowanie

Art. 55.

1. Od drugiego roku kalendarzowego obowiązywania ustawy Główny Urząd Statystyczny, razem z Radą, publikuje do dnia 31 maja każdego roku:
 - 1) liczbę dzieci w placówkach i liczbę dzieci w izolacji;
 - 2) liczbę spraw, które zaczęły się od wagarów;
 - 3) liczbę dzieci poniżej 15. roku życia przebywających poza własnym domem na podstawie niniejszej ustawy;
 - 4) powrót do czynu karalnego po 2 latach i po 5 latach, z rozbiciem na rodzaj czynu, od którego się zaczęło;
 - 5) ukończenie szkoły oraz pracę albo naukę rok po wyjściu.
2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania ustawy do dnia 30 czerwca. Sprawozdanie pozbawione pięciu liczb z ust. 1 jest nieważne i nie podlega prezentacji jako wykonanie obowiązków ministra.

Art. 56.

Dopóki nie ukaże się pierwszy rocznik z art. 55, organ władzy publicznej nie powołuje się na tezę, że „system działa”, w uzasadnieniu projektu ustawy, rozporządzenia albo sprawozdania.

Art. 57.

1. Z budżetu państwa finansuje się w szczególności:
 - 1) szkolenie i licencje kadry;
 - 2) wynagrodzenie mentora przez 24 miesiące;
 - 3) zjazdy rodziny, o których mowa w art. 39 ust. 3;
 - 4) rozwój umiejętności, o którym mowa w art. 41 ust. 4;
 - 5) asystę w gminie, o której mowa w art. 12.
2. Środków tych nie zmniejsza się o kwoty przeznaczone na psychiatrię dzieci i młodzieży. Dziecko w kryzysie psychicznym nie jest pozycją tej ustawy.
3. Izolacja w placówce resortu sprawiedliwości jest najdroższym narzędziem ustawy. Nie finansuje się jej w sprawach o absencję szkolną.

Rozdział 10

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 58.

W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 109 § 2 pkt 1 po wyrazach „pieczy zastępczej” dodaje się wyrazy „, z tym że umieszczenie dziecka poniżej 15. roku życia w placówce, o której mowa w ustawie z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności

nieletnich za czyn, jest niedopuszczalne”;

2) uchyla się przepisy odsyłające do postępowania o demoralizację nieletniego, w zakresie w jakim takie odesłania pozostały w brzmieniu dotychczasowym po wejściu w życie ustawy z 2022 r.

Art. 59.

W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. — Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.) po art. 68 dodaje się art. 68a w brzmieniu:

„Art. 68a. 1. Dyrektor szkoły nie składa do sądu wniosku o wszczęcie sprawy wobec ucznia ani o umieszczenie ucznia poza domem, dopóki szkoła nie wykaże 90 dni udokumentowanego wsparcia, o którym mowa w art. 17 ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn.

2. Neuroróżnorodność, ADHD, spektrum autyzmu, niepełnosprawność i choroba przewlekła nie stanowią podstawy takiego wniosku.

3. Organ prowadzący szkołę, która złożyła wniosek z naruszeniem ust. 1 albo 2, cofa część subwencji oświatowej za tego ucznia do czasu planu naprawczego.

4. Nieobecność nieusprawiedliwiona trwająca albo powtarzająca się uruchamia zgłoszenie do gminy w celu wyznaczenia asystenta rodziny. Zgłoszenie nie jest wnioskiem do sądu.”.

Art. 60.

W ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292, z późn. zm.) po art. 10 dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a. 1. Rzecznik może zaskarżyć wniosek szkoły o wszczęcie sprawy wobec ucznia albo o umieszczenie ucznia poza domem oraz wstąpić do takiej sprawy z urzędu.

2. Sąd doręcza Rzecznikowi odpis wniosku w terminie 3 dni.

3. Rzecznik wydaje opinię, o której mowa w art. 42 ust. 3 ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn, w terminie 21 dni.”.

Art. 61.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 571, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Rodzeństwa nie rozdziela się ze względów organizacyjnych. Rozdzielenie jest dopuszczalne wyłącznie orzeczeniem sądu, gdy jedno dziecko zagraża drugiemu, z datą ponownego rozpoznania.”;

2) po art. 54 dodaje się art. 54a w brzmieniu:

„Art. 54a. Dziecko, które nie ukończyło 15 lat i wobec którego sąd stosuje środek na podstawie ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn, umieszcza się w zawodowej rodzinie zastępczej albo w małym domu w tej samej gminie albo powiecie, nie w placówce izolacyjnej.”.

Art. 62.

W ustawie z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 276, z późn. zm.) po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. Nie podlegają wpisowi do Rejestru środki orzeczone na podstawie ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn. Zaświadczenie o niekaralności tych środków nie ujawnia.”.

Art. 63.

W ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917, z późn. zm.) po art. 21 dodaje się art. 21a w brzmieniu:

„Art. 21a. Przymusowe świadczenie zdrowotne wobec dziecka przebywającego w placówce na podstawie ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn jest dopuszczalne wyłącznie przy bezpośrednim zagrożeniu życia albo zdrowia, na zasadach niniejszej ustawy. Odmowa terapii resocjalizacyjnej nie stanowi podstawy przymusu.”.

Art. 64.

W ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1799, z późn. zm.) w art. 25 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego, w porozumieniu z Krajową Radą Twórczej Resocjalizacji, ogłasza corocznie do dnia 31 maja publikację obejmującą dane określone w art. 55 ust. 1 ustawy z dnia o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn.”.

Art. 65.

W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. — Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.) po art. 68 dodaje się art. 68a w brzmieniu:

„Art. 68a. Program studiów na kierunku pedagogika, psychologia oraz praca socjalna obejmuje obowiązkowy standard twórczej resocjalizacji. Praktyka zawodowa na tych kierunkach odbywa się w placówce posiadającej licencję Krajowej Rady Twórczej Resocjalizacji.”.

Rozdział 11

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 66.

Traci moc ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 163).

Art. 67.

1. Postępowania o demoralizację wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie ustawy umarza się z mocy prawa, jeżeli ich przedmiotem nie jest czyn karalny.
2. Orzeczone środki izolacyjne wobec osób, które w dniu wejścia w życie ustawy nie ukończyły 15 lat, sąd rodzinny w terminie 3 miesięcy zamienia na plan środowiskowy albo na pieczę w gminie albo powiecie. Do tego czasu pobyt trwa w najłagodniejszym dostępnym warunkach, bez nowej izolacji.
3. Środki poprawcze orzeczone z możliwością przedłużenia do 24. roku życia podlegają weryfikacji w terminie 6 miesięcy. Sąd oznacza czas albo uchyla przedłużenie.
4. Placówki działające w dniu wejścia w życie ustawy składają wniosek o licencję w terminie 9 miesięcy. Do dnia rozstrzygnięcia wniosku działają na podstawie dotychczasowego wpisu, z wyłączeniem praktyk zakazanych w art. 28 ust. 2 i art. 34.
5. Kraty, zaspawane okna i izolatki usuwa się w terminie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy. Koszt ponosi organ prowadzący.

Art. 68.

Prezes Rady Ministrów powołuje pierwszy skład Rady w terminie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy. Rada ogłasza wzór licencji i program szkolenia w terminie dalszych 3 miesięcy.

Art. 69.

Rada Ministrów przedłoży Sejmowi, w terminie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy, projekty rozporządzeń:

- 1) w sprawie wzoru planu środowiskowego i planu wyjścia;
- 2) w sprawie rejestru użycia pokoju wyciszenia;
- 3) w sprawie sposobu publikacji trzech liczb, o których mowa w art. 53;
- 4) w sprawie wynagrodzenia mentora i finansowania zjazdów rodziny;
- 5) w sprawie trybu cofania części subwencji oświatowej, o której mowa w art. 18.

Art. 70.

Maksymalny limit nowych wydatków budżetu państwa wynikających z art. 57 wynosi w pierwszym pełnym roku budżetowym 450 mln zł, w drugim — 550 mln zł. Kwoty mieszczą się w rozrzucie aneksu kosztów deklaracji programowej Realnej Lewicy v12. Szczegółowa wycena — w projekcie ustawy budżetowej.

Art. 71.

1. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 48–50, art. 64 i art. 68, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
 - 2) art. 34 ust. 1 i 2, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z tym że od dnia ogłoszenia nie montuje się nowych krat, zaspawanych okien i izolatek;
 - 3) art. 54 i art. 65, które wchodzi w życie z dniem 1 października roku następującego po roku ogłoszenia;
 - 4) art. 55, który stosuje się po raz pierwszy do danych za drugi rok kalendarzowy obowiązywania ustawy.
2. Minister właściwy do spraw oświaty ogłosi w Monitorze Polskim komunikat o dniu rozpoczęcia działalności Rady.

MARSZAŁEK SEJMU

Część II. Uzasadnienie

sporządzone według art. 34 ust. 2 Regulaminu Sejmu

1. Potrzeba i cel

Deklaracja v12, rozdział 11: Polska od dekad prowadzi dzieci tak, jakby karała małych dorosłych — akta, punkty, kraty, terapia pod przymusem. Ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich nie odwróciła tego kierunku. W jednym akcie zrobiła dwie rzeczy naraz: wstawiła próg 10 lat tam, gdzie wcześniej ustawowego progu nie było, i usankcjonowała podział na „lepszyc i gorszych” nieletnich, okręgowe ośrodki o logice zamknięcia oraz poprawczak sięgający w skrajnym przypadku 24. roku życia. Preambuła tej ustawy opiera wychowanie państwowe na „chrześcijańskim systemie wartości”.

Cel projektu nie jest amnestią za czyn ciężki. Cel jest: skończyć sąd nad dzieciństwem, które nikomu nie zrobiło krzywdy czynem; podnieść próg izolacji do 15 lat i ograniczyć ją do czynu przeciwko życiu, zdrowiu albo wolności seksualnej; wyjąć wagary z toru penalnego; zakazać szkole eksportu trudnego ucznia aktem sądowym; wpisać do licencji metodę sprawdzoną od 1991 r. najpierw w teatrze poza murami, potem w licencjonowanej placówce — głęboką relację i nową rolę wśród ludzi, nie żeton za grzeczność. Psychologia jest tu mechanizmem przepisu.

Nie wracamy do stanu sprzed 2022 r., w którym przed sądem mogło stanąć jeszcze młodsze dziecko. Odwracamy kierunek: próg izolacji w górę, próg sądu nad zachowaniem bez czynu — do 13 lat, a właściwie do zera, bo zachowanie bez czynu przestaje być sprawą.

2. Stan faktyczny

Ustawa z 2022 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2026 r. poz. 163) utrzymuje postępowanie o demoralizację od 10. roku życia i postępowanie o czyn karalny od 13. do 17. roku życia. W praktyce absencja szkolna, bunt i niezdiagnozowana niepełnosprawność wchodzi na salę jako „demoralizacja”. Szacunek z praktyki, nie z rocznika GUS: około 30–40% nieletnich w placówkach trafiło tam od wagarów, bez rzetelnego zbadania przyczyny. Polska należy do wąskiego grona państw europejskich — około trzech — które za absencję szkolną prowadzą ścieżkę o charakterze penalnym.

Państwo nie publikuje urzędowej recydywy nieletnich porównywalnej z recydywą dorosłych po zakładzie karnym (około 50%). Szacunki z praktyki mówią o siedmiu powrotach na dziesięcioro po placówce. Dopóki nie ma pomiaru, nikt w rządzie nie ma prawa mówić, że system działa. Rząd wielkości populacji w placówkach — około 7 tysięcy dzieci.

Przed 2023 r. w placówkach resocjalizacyjnych nakazywano zaspawanie instalacji i montowanie krat, żeby dziecko w wieku 12–13 lat nie uciekło. To stało w sprzeczności z wcześniejszym trendem otwierania tych instytucji. Ośrodek w Goniądzu, prowadzony przez Sławomira Moczydłowskiego, pokazał inną metodę: dom w mieście, rola wśród ludzi, prawdziwa praca na umowie. Uciezki w takim domu są rzadkie bez krat. Projekt robi z tego wyjątku minimum licencji, nie anegdotę jednego dyrektora.

Zamknięta placówka resortu sprawiedliwości kosztowała w 2025 r. około 36 tys. zł miesięcznie na osobę (dane ministerstwa za placówki, w których wykonywana jest izolacja). To nie jest argument, żeby izolacji nie prowadzić, gdy chroni się czyjeś życie. To jest argument, żeby nie płać tej stawki za absencję szkolną.

3. Różnica prawna

Instytucja	Dziś (ustawa z 2022 r.)	Po projekcie
Postępowanie o demoralizację	od 10. roku życia, także bez czynu	zniesione; stempel zakazany
Sąd nad zachowaniem bez czynu	możliwy od 10 lat	przed 13. r.ż. — brak; po 13. — tylko czyn
Izolacja / placówka	możliwa także poniżej 15 lat; środek do pełnoletności; przedłużenie do 24 lat	placówka od 15 lat; izolacja tylko za czyn ciężki + pisemne „dlaczego plan nie wystarcza”; czas oznaczony; przegląd co 3 miesiące
Preambuła	chrześcijański system wartości	brak preambuły wyznaniowej; art. 3 i art. 4 ust. 3
Wagary	ścieżka o charakterze penalnym	asystent w 14 dni; sąd nigdy jako pierwszy krok
Wniosek szkoły	dopuszczalny bez twardego filtra	niedopuszczalny bez 90 dni wsparcia; sąd odrzuca bez wezwania dziecka; cofnięcie subwencji; RPD z urzędu
Metoda	regulamin, punkty, żeton, terapia pod presją pobytu	rola + stymulacja poznawcza; jeden wychowawca / 8 / 2 lata; terapia proponowana
Architektura	kratownica, izolatka, kampus	zakaz krat i izolatki; mały dom; Goniądz jako minimum licencji
Akta / KRK	śląd nieletności zostaje w obiegu	środki poza KRK; zakaz pytania rekrutacyjnego; wyjątek — skazanie jak dorosły
Nadzór	logika resortu sprawiedliwości	Rada przy ministrze edukacji; licencja 4 lata od trzech liczb
Pomiar	brak urzędowej recydywy nieletnich	pięć liczb GUS; sprawozdanie ministra bez nich — nieważne

4. Skutki

Społeczne. Dziecko w wieku 10–12 lat przestaje dostawać stempel charakteru. Absencja szkolna wraca do asystenta i do pytania o buty, przemoc, lęk, neuroróżnorodność i chorego rodzica. Szkoła traci furtkę „oddajemy trudnego ucznia sądowni”. Osoba pokrzywdzona czynem ciężkim nie traci ochrony — izolacja zostaje, ale krótka, sprawdzana, z planem wyjścia od pierwszego dnia. Rodzeństwo nie jeździ w przeciwnie strony województwa „bo tak wypadło z wolnego łóżka”.

Gospodarcze. Umowa o pracę wychowanka zamiast darmowej terapii zajęciowej jest spójna z rozdziałem 2 deklaracji (składka, pensja). Lokal prowadzony przez placówkę w mieście jest zwykłą działalnością, nie dekoracją. Pierwszeństwo w lokalu komunalnym po wyjściu zmniejsza powrót na ulicę, który statystycznie kończy się kolejnym czynem.

Finansowe. Nowa linia — szkolenie i licencje, mentor 24 miesiące, zjazdy rodziny, rozwój umiejętności, asysta w gminie — rząd wielkości kilkuset milionów złotych rocznie. Art. 72 zamyka pierwszy pełny rok na 450 mln zł, drugi na 550 mln zł. Oszczędność jest po stronie spraw, które dziś jadą do ośrodka za wagary: stawka izolacji 36 tys. zł miesięcznie na osobę nie jest już wydawana na absencję. Projekt nie otwiera dziury obok 4-dniowego tygodnia pracy i nie konkuruje z psychiatrią z rozdziału 5 deklaracji.

Prawne. Uchylenie ustawy z 2022 r. w całości zamiast nowelizacji kosmetycznej. Osiem ustaw nowanych pełnym brzmieniem nowych artykułów. Kodeks karny w zakresie wieku odpowiedzialności (art. 10) zostaje bez zmian — projekt nie obniża progu 17 lat. Odpowiedzialność nieletniego za czyn od 13 lat zostaje.

5. Finansowanie

Rada i szkolenie — część budżetowa ministra właściwego do spraw oświaty. Mentor, zjazdy, rozwój umiejętności — plan finansowy placówki z dotacji budżetowej, której nie wolno przesuwac na ochronę zdrowia psychicznego. Asystent — zadanie gminy finansowane z budżetu państwa w ramach ustawy o pieczy, ze wzmocnieniem etatowym z art. 57. Cofnięta subwencja oświatowa z art. 18 nie zasila budżetu gminy „za karę ucznia”; wraca po planie naprawczym. Limit z art. 70 jest stropem nowej linii, nie dodatkiem poza aneksem v12.

6. Akty wykonawcze

Podstawa	Organ / treść
art. 69 pkt 1	RM — wzór planu środowiskowego i planu wyjścia
art. 69 pkt 2	RM — rejestr pokoju wyciszenia, obowiązek sędziego rodzinnego

Podstawa	Organ / treść
art. 69 pkt 3 / art. 53	Rada — sposób publikacji trzech liczb licencyjnych
art. 69 pkt 4 / art. 43 i 39	RM — stawka mentora i refundacja zjazdów
art. 69 pkt 5 / art. 18	minister oświaty — tryb cofania części subwencji
art. 55 / art. 64	Prezes GUS + Rada — rocznik pięciu liczb do 31 maja
art. 2 pkt 10 / art. 51	Rada — wzór licencji dyrektora i placówki

7. Prawo Unii Europejskiej

Postępowanie z nieletnimi, organizacja pieczy i licencja placówek wychowawczych nie są zharmonizowane przepisem unijnym o bezpośredniej stosowalności. Projekt uwzględnia art. 24 Karty praw podstawowych UE oraz wytyczne Komitetu Praw Dziecka ONZ (izolacja jako ultima ratio, kontakt z rodziną, zakaz traktowania dziecka jak małego dorosłego). Dyrektywa (UE) 2016/800 w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi dotyczy postępowania karnego — projekt nie obniża standardu tych gwarancji wobec nieletniego odpowiadającego za czyn. Oświadczenie: przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej w zakresie wymagającym notyfikacji; Karta i Konwencja o prawach dziecka są standardem interpretacyjnym.

8. Konsultacje i klauzula redakcyjna

Przed wniesieniem: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Rodziny, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Finansów, Prokuratura Generalna, Krajowa Rada Sądownictwa, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Obywatelskich, GUS, Związek Miast Polskich, Związek Powiatów Polskich, związki zawodowe oświaty, uczelnie pedagogiczne, środowiska twórczej resocjalizacji. Zaktualizować publikatory Dz. U., wpisać listę posłów, formularz art. 34 ust. 3a Regulaminu Sejmu (OSR), opinię KN i BAS.

Redakcja nie udaje, że zastępuje 400 artykułów ustawy z 2022 r. przepis po przepisie o stołówce i konwoju. Tam, gdzie stara ustawa regulowała kuchnię organizacyjną niezderzającą się z niniejszymi zasadami, rozporządzenia z art. 69 przejmą minimum techniczne. Zderzające się instytucje — demoralizacja, izolacja małego dziecka, żeton, krata, przedłużenie do 24 lat — nie przechodzą.

To jest Realna Lewica. Twoja pensja. Twoje ciało. Twoje mieszkanie. Twoje bezpieczeństwo. Państwo, które słucha — i mówi Ci cenę.

Wersja 1 projektu ustawy o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn · 27 września 2026 · deklaracja programowa v12, rozdział 11

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

załącznik do uchwały nr 51 Prezydium Sejmu z dnia 26 sierpnia 2024 r. · art. 34 ust. 3a Regulaminu Sejmu

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)

projektu ustawy — wzór wypełniony · dokument roboczy

a) Tytuł projektu

Ustawa o wsparciu dziecka i o odpowiedzialności nieletnich za czyn oraz o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy — Prawo oświatowe, ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym oraz niektórych innych ustaw

b) Przedstawiciel wnioskodawcy

Do uzupełnienia przy wniesieniu na ręce Marszałka Sejmu (projekt programowy Realnej Lewicy, deklaracja v12 z 27 września 2026 r., rozdział 11). Nie jest to projekt wniesiony.

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań

a) Problem i skala. Ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (tekst jednolity: Dz. U. z 2026 r. poz. 163) prowadzi dziecko od 10. roku życia ścieżką postępowania o „demoralizację” — także wtedy, gdy nie ma czynu karalnego. W praktyce absencja szkolna, bunt i niezdiagnozowana niepełnosprawność wchodzi na salę sądową. Szacunek z praktyki (nie z rocznika GUS — tego pomiaru państwo nie publikuje): ok. 30–40% nieletnich w placówkach trafiło tam od wagarów. Polska należy do wąskiego grona państw europejskich (ok. trzech), które za absencję szkolną prowadzą tor o charakterze penalnym. Rząd wielkości populacji w placówkach — ok. 7 tys. dzieci. Urzędowej recydywy nieletnich porównywalnej z recydywą dorosłych po ZK (ok. 50%) nie ma; szacunki z praktyki mówią o ok. 70% powrotów po placówce. Stawka izolacji w placówce resortu sprawiedliwości: ok. 36 tys. zł miesięcznie na osobę (2025, dane ministerstwa). Przed 2023 r. nakazywano zaspawanie instalacji i montaż krat wobec 12–13-latków.

b) Rozwiązania. Uchylenie ustawy z 2022 r. i nowy akt: zniesienie postępowania o demoralizację; sąd nad zachowaniem bez czynu — wyłączony przed 13. r.ż.; izolacja od 15 lat i tylko za czyn przeciwko życiu, zdrowiu albo wolności seksualnej, z czasem oznaczonym i przeglądem co 3 miesiące; węgry → asystent w 14 dni, nie policjant; zakaz wniosku szkoły bez 90 dni wsparcia + cofnięcie części subwencji + legitymacja RPD; licencja metody (rola społeczna + stymulacja poznawcza, minimum Goniądza); zakaz krat i izolatki; 80 km / to samo województwo; mentor 24 miesiące; środki poza KRK; Krajowa Rada Twórczej Resocjalizacji przy ministrze edukacji; rocznik GUS z pięcioma liczbami jako warunek ważności sprawozdania ministra.

c) Skutek braku zmiany. Utrzymuje się sąd nad dzieciństwem bez czynu, eksport trudnego ucznia aktem sądowym, izolacja małego dziecka „do pełnoletności” i przedłużenie do 24. roku życia, brak urzędowego pomiaru recydywy oraz finansowanie stawki 36 tys. zł miesięcznie także tam, gdzie wystarczyłyby asystent. Preambuła o „chrześcijańskim systemie wartości” zostaje podstawą wychowania państwowego.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

Tak Nie

Wariant	Treść	Dlaczego odrzucony
A. Status quo	Ustawa z 2022 r. bez zmian	Utrzymuje demoralizację od 10 lat i brak pomiaru. Problem zostaje.
B. Nowelizacja kosmetyczna	Dopisek o asystencji i recenzja preambuły, reszta aktu zostaje	Ten sam akt robi dwie rzeczy naraz: próg 10 lat + logikę zamknięcia. Kosmetyka tego nie rozdziela.
C. Tylko próg izolacji	Izolacja od 15 lat, metoda i licencja bez zmian	Bez zmiany metody placówka dalej produkuje „dziecko placówkowe”. Sam wiek nie buduje roli.
D. Rozporządzenie / wytyczne MEN	Bez ustawy, sam standard metody	Nie uchyla demoralizacji, nie zamyka furtki szkole, nie rusza KRK. Kolejny minister wycofuje okólnik.
E. Wariant wybrany	Nowa ustawa + uchylenie aktu z 2022 r.	Jedyna konstrukcja, która jednocześnie zdejmuje sąd z dzieciństwa bez czynu i wpisuje metodę do licencji.

Porównanie zagraniczne (źródło: praktyka i literatura resocjalizacji, nie panel GUS). Większość państw UE nie prowadzi ścieżki penalnej za absencję szkolną; izolacja nieletniego jest ultima ratio i co do zasady nie obejmuje dziecka poniżej mid-teens za czyn inny niż ciężki. Model twórczej resocjalizacji jest polski (od 1991 r., licencja Goniądza) — projekt nie importuje obcej instytucji, tylko podnosi istniejący wyjątek do minimum ustawowego.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 Regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Różnica stanów. Uchylenie ustawy z 2022 r. w całości. Zniesienie postępowania o demoralizację i zakaz stempla. Nowy podział: wsparcie bez czynu (środowisko, asystent, piecza lokalna) / odpowiedzialność za czyn od 13. do 17. r.ż. / izolacja od 15 lat wyłącznie za czyn ciężki. Osiem ustaw nowelizowanych nowymi artykułami (k.r.o., Prawo oświatowe, u.RPD, u.w.r., u.KRK, u.o.z.p., u.stat.publ., P.s.w.n.). Kodeks karny w zakresie art. 10 (wiek 17 lat) — bez zmian.

a) Spójność. Termin „czyn karalny”, „nieletni”, „plan środowiskowy”, „izolacja” są domknięte w art. 2 projektu i nie kolidują z k.k. ani z ustawą o pieczy. Środek z nowej ustawy nie jest karą w rozumieniu k.k. (art. 27 projektu).

b) Konstytucja. Projekt realizuje art. 72 (ochrona dziecka) i art. 48 (wychowanie, z wyłączeniem wychowania państwowego od katechizmu). Izolacja jako ultima ratio i przegląd co 3 miesiące odpowiadają art. 41 ust. 1 (nietykalność i wolność osobista) w standardzie proporcjonalności. Zakaz pytania rekrutacyjnego i wyłączenie z KRK chronią art. 47 (prywatność) i art. 65 (wolność wyboru pracy) osoby po wyjściu. Cofnięcie części subwencji jest sankcją administracyjną wobec organu prowadzącego, nie wobec ucznia.

c) Prawo międzynarodowe i UE. Konwencja o prawach dziecka (art. 3, 9, 37, 40): dobro dziecka, kontakt z rodziną, pozbawienie wolności jako ostatnia miara, na najkrótszy właściwy czas. Art. 24 Karty praw podstawowych UE. Dyrektywa (UE) 2016/800 — projekt nie obniża gwarancji procesowych wobec nieletniego odpowiadającego za czyn. Harmonizacji unijnej postępowania z nieletnimi nie ma. Notyfikacja — pkt [8].

d) Vacatio i przejście. Zasada: 3 miesiące od ogłoszenia. Rada i GUS — 14 dni, żeby powołać organ pomiaru. Zakaz montażu nowych krat — od ogłoszenia; demontaż istniejących — 12 miesięcy (koszt organu prowadzącego). Standard na uczelniach — 1 października roku następnego. Sprawy o demoralizację bez czynu — umorzenie z mocy prawa. Izolacje osób poniżej 15 lat — zamiana w 3 miesiące. Licencje placówek — wniosek w 9 miesięcy.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

a–b) Podmioty i liczebność. Dzieci w placówkach — rząd wielkości 7 tys. (deklaracja v12; precyzja po pierwszym roczniku z art. 55). Dzieci poniżej 15. r.ż. poza domem z powodu tej ścieżki — podzbiór tej liczby, dziś niepublikowany. Uczniowie z absencją nieusprawiedliwioną — populacja szkolna; projekt nie tworzy nowej kategorii „wagarowicza sądowego”. Rodziny tych dzieci. Kadra placówek i asystenci rodziny w gminach. Osoby pokrzywdzone czynem ciężkim — izolacja zostaje, z planem wyjścia. Pracodawcy i szkoły przyjmujące osobę po wyjściu (zakaz dossier i pytania o nieletność).

c–d) Wpływ. Korzyść niemierzalna: zdjęcie stempla charakteru z 10–12-latka; koniec eksportu neuro różnorodnego ucznia na salę; rodzeństwo w jednym miejscu; kontakt z rodziną niezależny od portfela. Korzyść mierzalna po dwóch latach: pięć liczb GUS zamiast szacunku z praktyki. Koszt społeczny: część kadry przyzwyczajonej do żetonu i kraty musi przejść szkolenie albo odejść z licencji; gminy bez asystenta dostają twardy termin 14 dni — to obciążenie organizacyjne, nie dziecka. Osoba pokrzywdzona nie traci ochrony: czyn ciężki od 15 lat nadal otwiera izolację.

Źródła: deklaracja programowa v12 rozdz. 11; dane ministerstwa o stawce izolacji 2025; szacunek praktyki 30–40% / 70% — do weryfikacji pierwszym rocznikiem. Metodyka: rzędy wielkości, nie mikro-symulacja MF. Założenie: pierwszy pełny rok obowiązywania = rok T+1 po ogłoszeniu.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

a–c) Rynek pracy wychowanka (umowa, składka, zakaz darmowej terapii zajęciowej) — wpływ dodatni, lokalny, w skali pojedynczych placówek. Lokal prowadzony przez dyrektora z wychowankami jest zwykłą działalnością w miejscowości, nie nowym koncernem. Pracodawca po wyjściu nie widzi pieczęci ośrodka na zaświadczeniu — zmniejsza się bariera wejścia na legalny etat. Szkoła traci furtkę „oddajemy sądowi” i musi przez 90 dni realnie wspierać; to koszt organizacyjny szkoły, nie nowy podatek. Inflacji, BIZ i stopy oszczędności projekt nie rusza.

d) Kwoty w sferze gospodarczej. Nie modelujemy PKB. Składki od umów wychowanków są przychodem FUS w skali pomijalnej wobec budżetu ubezpieczeń (rząd wielkości pojedynczych milionów zł rocznie przy pełnym wdrożeniu, nie setek). MŚP — pkt [9]–[10].

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych?

Wnioskodawca przedstawia skutki finansowe wykonania ustawy (art. 118 ust. 3 Konstytucji). Liczby poniżej są stropem nowej linii z art. 70 projektu i aneksu v12, nie ustawą budżetową.

Pozycja	T+1 (pierwszy pełny rok) mln zł	T+2 mln zł	Kto płaci
Szkolenie i licencje kadry + obsługa Rady	80	70	budżet państwa, część MEN
Mentor 24 mies. po wyjściu	90	140	budżet państwa, plan placówki

Pozycja	T+1 (pierwszy pełny rok) mln zł	T+2 mln zł	Kto płaci
Zjazdy rodziny (2/mies. albo 1 + wideo)	40	45	budżet państwa
Rozwój umiejętności (art. 41 ust. 4)	35	40	budżet placówki z dotacji
Asysta w gminie (termin 14 dni, wzmocnienie etatów)	160	200	budżet państwa → zadanie gminy
Demontaż krat / izolatek (jednorazowo, T / T+1)	25	10	organ prowadzący
Usuwanie / pokrycie tatuażu na wniosek	5	5	budżet państwa
Razem nowa linia (strop art. 70)	450	550	—

Oszczędność po stronie izolacji za absencję. Stawka 36 tys. zł / os. / mies. = 0,432 mln zł / os. / rok. Jeżeli z toru izolacyjnego / zamkniętego wyjdzie 400 spraw, które dziś jadą tam od wagarów albo z „demoralizacji” bez czynu ciężkiego, ubytek wydatku wynosi ok. 173 mln zł rocznie. To nie jest „zysk do wypłaty” — część tych dzieci zostaje w asyście i pieczy lokalnej, która jest w nowej linii. Saldo netto nowej linii po tej korekcie: rząd wielkości 280–380 mln zł rocznie w T+1, w rozrzuć aneksu v12 („kilkaset milionów”). Nie otwiera dziury obok 4-dniowego tygodnia i nie przesuwają środków z psychiatrii dziecięcej.

JST. Gmina dostaje zadanie asystenta w 14 dni i zakaz pisania „wyczerpano środki”, gdy środków nie było. Finansowanie — z budżetu państwa (art. 57), nie z nowej daniny lokalnej. Organ prowadzący szkołę: czasowe cofnięcie części subwencji za konkretnego ucznia do planu naprawczego; po planie subwencja wraca. To nie jest trwałe obciążenie oświatowej części JST.

Inne jednostki SFP. GUS — zadanie statystyczne w ramach istniejącej ustawy o statystyce publicznej, koszt w budżecie GUS rzędu niskich milionów. Sądy rodzinne — przegląd izolacji co 3 miesiące zwiększa liczbę posiedzeń, bez nowej etatyzacji w tym DSR; to obciążenie organizacyjne, do doważenia w części budżetowej sądownictwa przy ustawie budżetowej.

Źródła: art. 70 projektu; aneks kosztów deklaracji v12; stawka 36 tys. zł — dane ministerstwa za 2025 r. Metodyka: stropy + jedna korekta oszczędnościowa przy założeniu 400 spraw wyjętych z izolacji. Wrażliwość: ±150 spraw zmienia saldo o ok. ±65 mln zł.

[7] Wykaz źródeł finansowania

- a) Tak — nowa linia wymaga zapisania wydatku w ustawie budżetowej w częściach MEN (Rada, szkolenie, mentor, zjazdy, umiejętności) oraz w zadaniu zleconym gminie (asysta). Nie wymaga nowej daniny ani podniesienia PIT/VAT.
- b) Źródło: budżet państwa, w rozrzuć aneksu v12 deklaracji programowej. Częściowa kompensata — ubytek wydatków na izolację za absencję (pkt [6]). Cofnięta subwencja nie jest źródłem finansowania reformy; wraca po planie naprawczym. Kary i zyski lokalu placówki zasilają stypendia wyjściowe, nie budżet centralny.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

Tak Nie

Projekt nie przyznaje pomocy państwa w rozumieniu art. 108 ust. 3 TFUE. Nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu dyrektywy (UE) 2015/1535. Nie dotyczy dziedziny kompetencji EBC. Postępowanie z nieletnimi, piecza i licencja placówki wychowawczej nie są zharmonizowane przepisem UE o notyfikacji. Oświadczenie tożsame z pkt 7 uzasadnienia projektu ustawy.

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b Regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej?

Tak Nie — w wąskim zakresie art. 37 projektu (lokal / usługa placówki).

Art. 37 ust. 3–5: dyrektor razem z wychowankami prowadzi w miejscowości działalność, w której wytwarzają i sprzedają produkt albo usługę; praca na umowie ze składką; zysk na zajęcia i stypendia, według jawnego regulaminu Rady; zysk nie jest przychodem prywatnym dyrektora. To nie jest nowy kodeks spółek ani CEIDG. Analiza z art. 66 ust. 1 Prawa przedsiębiorców: (1) cel — rola społeczna, nie deregulacja rynku; nie da się go osiągnąć samym okólnikiem, bo bez ustawy lokal zostaje „terapią zajęciową” bez składki; (2) skutek społeczno-gospodarczy — mikroskala, jedna działalność na placówkę; (3) MŚP — sąsiadujący piekarz nie dostaje nowego zezwolenia ani zakazu, dostaje ewentualnie konkurenta w skali stołu. Zgodność z Prawem przedsiębiorców: obowiązek umowy i składki jest standardem, nie nowym obciążeniem ponad kodeks pracy.

[10] Czy wdrożenie spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców?

Tak Nie

Projekt nie nakłada na MŚP poza systemem placówek nowego wniosku, sprawozdania, zezwolenia ani opłaty. Zakaz pytania rekrutacyjnego o nieletność dotyczy każdego pracodawcy — to jeden zakaz pytania, nie nowy formularz. Placówka jako prowadzący lokal podlega ogólnym obowiązkom sanitarnym i ZUS jak każdy mikroprzedsiębiorca; projekt ich nie poszerza. Art. 68 Prawa przedsiębiorców — brak podstawy do testu ograniczania obciążeń, bo obciążeń nie dodajemy.

[11] Czy projekt zawiera przepisy regulacyjne lub wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z 22 grudnia 2015 r.?

Tak Nie

Projekt nie reguluje dostępu do zawodu regulowanego ani świadczenia usług transgranicznych. Standard twórczej resocjalizacji na kierunku pedagogika / psychologia / praca socjalna (art. 65 projektu) jest treścią programu studiów, nie barierą uznawania kwalifikacji nabytych w innym państwie członkowskim. Art. 50f ustawy o uznawaniu kwalifikacji — nie dotyczy.

Klauzula. To jest deklaracja skutków wnioskodawcy programowego, nie opinia Kancelarii Sejmu z art. 34 ust. 9a Regulaminu Sejmu. Opinia BEOS powstaje po wniesieniu. Kwoty w pkt [6]–[7] są stropami do ustawy budżetowej, nie mikro-OSR Ministerstwa Finansów. Przedstawiciel wnioskodawcy, lista posłów i numer druku — przy wniesieniu.

Wersja 1 DSR · 27 września 2026 · deklaracja v12, rozdział 11 · projekt ustawy v1